

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2022-08-09 Nr. 4D-2022/1-515
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022-05-11 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Alytaus pataisos namų (toliau vadinama – Alytaus PN) ir Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymų ir skundo nagrinėjimu.

Seimo kontrolierė 2022-06-21 gavo skundą papildantį Pareiškėjo prašymą.

2. Pareiškėjas skunde ir prašyme (toliau abu kreipimaisi vadinami – Skundas) nurodo:

2.1. 2022-02-22 su skundu kreipėsi į Alytaus PN administraciją, prašydamas išaiškinti, kodėl negauna mokymosi išmokų. Alytaus PN administracija atsakė 2022-03-02 raštu ir nurodė, kad išmokos už mokymąsi profesinio rengimo mokykloje nuteistiesiems nepriklauso;

2.2. Alytaus PN atsakymą apskundė Kalėjimų departamentui, tačiau Kalėjimų departamentas 2022-05-02 raštu jo skundą atmetė kaip nepagrįstą. Pareiškėjas nesutinka su Kalėjimų departamento atsakymu, nes atsakymas yra nepagrįstas ir nemotyvuotas, neatsakyta į keliamus klausimus;

2.3. Alytaus PN administracijai 2022-05-31 įteikė dar vieną skundą dėl negautų išmokų už mokymąsi profesinėje mokykloje, tačiau ir vėl sulaukė atsakymo, kad išmokos nebus mokamos, nes Kalėjimų departamento direktorius nepatvirtino kriterijų, pagal kuriuos turi būti apskaičiuojamas išmokų dydis.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022-05-25 raštu Nr. 4D-2022/1-515/3D-1255 kreipėsi į Alytaus PN administraciją, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. Seimo kontrolierė 2022-06-16 gavo Alytaus PN administracijos raštą Nr. 8-5459, kuriame pateikiama ši informacija:

4.1. „Informuojame, kad 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fondo sudarymo ir lėšų naudojimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašo), patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-441

„Dėl socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fondo ir jo lėšų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ redakcijai, fondo lėšos galės būti naudojamos bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti mėnesinėmis pinigėmis išmokomis, kurių dydis - nuo vienos iki dviejų bazinių socialinių išmokų (Aprašo 5.2 papunktis). Pirmiau minėto Aprašo 7 punkte nustatyta, jog konkretus Aprašo 5.2 papunktyje nurodytos mėnesinės piniginės išmokos dydis nustatomas pagal Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintus kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio (trimestro, semestro) nuteistojo pasiekimų vertinimo vidurkį. Mėnesinė išmoka nuteistiesiems mokama kiekvieną mėnesį iki naujo jo mokymosi pasiekimų įvertinimo. Piniginė išmoka neskiriama, jei Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nustatytais atvejais nuteistasis gauna mokymosi stipendiją. Paskirtos piniginės išmokos mokėjimas nutraukiamas, jeigu nuteistasis paleidžiamas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos ar su juo nutraukiama mokymosi sutartis.

Papildomai informuojame, kad piniginių išmokų gerai besimokantiems nuteistiesiems skyrimą kaip skatinamąją priemonę taip pat reglamentuoja Alytaus pataisos namų direktoriaus 2022 m. sausio 7 d. įsakymu Nr. 1-6 „Dėl socialinės paramos nuteistiesiems fondo lėšų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Socialinės paramos nuteistiesiems fondo lėšų naudojimo tvarkos aprašas.

Atsižvelgus į teisinį reglamentavimą pažymėtina, kad tik Kalėjimų departamentui patvirtintus kriterijus mėnesinės išmokos galės būti skiriamos gerai besimokantiems nuteistiesiems kaip skatinamoji priemonė. 2022-06-15 dienai kriterijai Kalėjimų departamento direktoriaus dar patvirtinti nebuvo, todėl piniginės išmokos nebuvo ir nėra mokamos.“

4.2. Alytaus PN administracija Seimo kontrolierei pateikė Pareiškėjo 2022-02-22 prašymo dėl mokymosi išmokų ir 2022-03-02 atsakymo į prašymą kopijas.

Pareiškėjas prašė paaiškinti, kodėl jis negavo sausio mėnesio išmokos už mokymąsi profesinėje mokykloje. Alytaus PN administracija Pareiškėjui raštu paaiškino, kad „stipendijas už profesinį mokslą skiria Alytaus profesinio rengimo centras. Alytaus pataisos namai stipendijų besimokantiems neskiria. Pagal 2021 m. gruodžio 27 d. Nr. 1R-441 įsakymu „Dėl socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fondų sudarymo ir jų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ dėl bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti mėnesinėmis pinigėmis išmokomis bus mokamos pagal Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintus kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio nuteistojo pasiekimų vertinimo vidurkį. Mėnesinė piniginė išmoka nuteistajam bus mokama kiekvieną mėnesį iki naujo jo mokymosi pasiekimų įvertinimo. Piniginė išmoka neskiriama, jei Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nustatytais atvejais nuteistasis gauna mokymosi stipendiją.“

Seimo kontrolierei buvo pateikta Pareiškėjo prašymo kopija, kurios apatinėje lapo dalyje Alytaus PN pareigūno ranka užrašyta, kad „išmokos už mokslą laikinai nemokamos, nes Lietuvos Respublikos Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos dar nėra patvirtinęs išmokų mokėjimo tvarkos“. Prie šio įrašo uždėtas spaudas su pareigūno pavarde ir užrašyta data – 2022-02-23.

4.3. Alytaus PN administracija 2022-06-16 atsakyme į Pareiškėjo 2022-05-31 prašymą paaiškino, jog „2021 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-441 „Dėl socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fondo ir jo lėšų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 5.2 papunktyje nustatyta, kad šio Fondo lėšos galės būti naudojamos bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti mėnesinėmis pinigėmis išmokomis, kurių dydis - nuo vienos iki dviejų bazinių socialinių išmokų. Tvarkos aprašo 7 punkte nustatyta, jog konkretus mėnesinės piniginės išmokos dydis nustatomas pagal Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintus kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio nuteistojo pasiekimų įvertinimą. Pažymime, kad piniginės išmokos bus mokamos, kai Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktorius patvirtins kriterijus, pagal kuriuos bus nustatomas piniginės išmokos dydis.“

5. Seimo kontrolierė 2022-05-25 raštu Nr. 4D-2022/1-515/3D-1255 kreipėsi į Kalėjų departamento administraciją, prašydama pateikti Pareiškėjo skundo, gauto 2022-03-10 (Nr. 2G-756) ir 2022-05-02 atsakymo jam kopijas. Kalėjų departamentas 2022-06-17 raštu Nr. 1S-2309 pateikė prašomą informaciją, iš kurios nustatyta:

5.1. Pareiškėjas skunde nurodė, kad kreipėsi į Alytaus PN administraciją su prašymu paaiškinti, kodėl sausio mėnesį negavo išmokos už mokymąsi profesinėje mokykloje, tačiau atsakymą gavo jam nesuprantama, lietuvių kalba. Pareiškėjo nuomone, visi atsakymai jam turi būti parašyti rusų kalba. Pareiškėjas taip pat teigia, kad Alytaus PN administracija jam aiškiai taip ir neatsakė, kodėl jis sausio ir vasario mėnesiais negavo stipendijos už mokymąsi profesinėje mokykloje;

5.2. Kalėjų departamentas, atsakydamas į Pareiškėjo skundą nurodė, jog gavus papildomą informaciją, buvo nustatyta, kad Pareiškėjo gimtoji kalba yra lietuvių kalba ir jis ją gerai supranta. Vilniaus mokymo centro Pareiškėjo vardu 2017 m. birželio 20 d. išduotame Pagrindinio išsilavinimo pažymėjime nurodyta, kad lietuvių kalba yra jo gimtoji kalba. Bausmės atlikimo metu Alytaus pataisos namuose Alytaus profesinio rengimo centre Pareiškėjas, studijuodamas lietuvių kalba, 2021 metais įgijo baldžiaus kvalifikaciją, dalyvavo ir baigė tris elgesio korekcijos programas, kurios buvo dėstomos lietuvių kalba.

Kalėjų departamentas atsakyme konstatavo, jog Pareiškėjui Alytaus PN administracijos atsakyme į prašymą buvo išaiškinta, kad pagal Socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fondų sudarymo ir jų lėšų naudojimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021 m. gruodžio 27 įsakymu Nr. 1R-441, 7 punkto nuostatas, konkretus aprašo 5.2 papunktyje nurodytos mėnesinės pinigines išmokos (bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti mėnesinėmis pinigėmis išmokomis, kurių dydis - nuo vienos iki dviejų bazinių socialinių išmokų) dydis nustatomas pagal Kalėjų departamento direktoriaus patvirtintus kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio (trimestro, semestro) nuteistojo pasiekimų vertinimo vidurkį. Mėnesinė pinigine išmoka nuteistajam mokama kiekvieną mėnesį iki naujo jo mokymosi pasiekimų įvertinimo. Pinigine išmoka neskiriama, jei Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nustatytais atvejais nuteistasis gauna mokymosi stipendiją. Paskirtos pinigines išmokos mokėjimas nutraukiamas, jeigu nuteistasis paleidžiamas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos arba su juo nutraukiama mokymosi sutartis.

Kadangi prašymo nagrinėjimo metu nuteistojo pasiekimų vertinimo kriterijai Kalėjų departamento direktoriaus patvirtinti nebuvo, išmokų bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems mokėjimas laikinai sustabdytas.

Kalėjų departamentas konstatavo, kad Alytaus pataisos namų direktoriaus 2022-03-02 raštu Nr. 363-599 pateiktas atsakymas į Pareiškėjo 2022-02-22 prašymą Nr. 69/408 yra išsamus, pagrįstas teisės aktais bei faktinėmis aplinkybėmis, todėl atitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK) 183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

3 *straipsnis. Viešojo administravimo principai* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimais atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...]“;

10 *straipsnis. Administracinių sprendimų priėmimas* – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys“.

8. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (toliau vadinama ir – Taisyklės):

25 punktas – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos“;

35 punktas – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: 35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys“;

38 punktas – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.

[...]

42. Į prašymą ar skundą paprastai atsakoma tokiu būdu, koku buvo pateiktas prašymas ar skundas. Jeigu asmens prašyme ar skunde buvo nurodytas būdas, kuriuo asmuo pageidauja gauti atsakymą, atsakoma nurodytu būdu. Jeigu asmuo, pateikdamas prašymą ar skundą vietoje (institucijoje), aiškiai žodžiu nurodo pageidaujamą atsakymo gavimo būdą, asmenį aptarnaujantis institucijos darbuotojas tą informaciją užfiksuoja ir asmeniui yra atsakoma jo pageidautu būdu.“

9. Socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fondų sudarymo ir jų lėšų naudojimo tvarkos aprašo (toliau vadinama – Aprašas), patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021 m. gruodžio 27 įsakymu Nr. 1R-441, aktualios nuostatos:

„5. Laisvės atėmimo vietų įstaigos direktorius Fondo lėšas gali naudoti:

[...]

5.2. bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti mėnesinėmis piniginėmis išmokomis, kurių dydis – nuo vienos iki dviejų bazinių socialinių išmokų;

[...]

7. Konkretus Aprašo 5.2 papunktyje nurodytos mėnesinės piniginės išmokos dydis nustatomas pagal Kalėjų departamento direktoriaus patvirtintus kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio (trimestro, semestro) nuteistojo pasiekimų vertinimo vidurkį. Mėnesinė piniginė išmoka nuteistajam mokama kiekvieną mėnesį iki naujo jo mokymosi pasiekimų įvertinimo. Piniginė išmoka neskiriama, jei Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nustatytais atvejais nuteistasis gauna mokymosi stipendiją. Paskirtos piniginės išmokos mokėjimas nutraukiamas, jeigu nuteistasis paleidžiamas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos arba su juo nutraukiama mokymosi sutartis.“

10. Laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems, gerai besimokantiems bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose, skatinti skiriamų mėnesinių piniginių išmokų dydžio nustatymo kriterijų tvarkos aprašo (toliau vadinama – Kriterijų aprašas), patvirtinto Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2022 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. V-244:

„1. Laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems, gerai besimokantiems bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose, skatinti skiriamų mėnesinių piniginių išmokų dydžio nustatymo kriterijų tvarkos aprašas nustato kriterijus, pagal kuriuos pataisos įstaigos arba tardymo izoliatoriaus (toliau – laisvės atėmimo vietų įstaiga) direktorius nustato bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti skiriamos piniginės išmokos dydį.

[...]

3. Konkretų piniginės išmokos gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti dydį nustato laisvės atėmimo vietų vadovas ar jo įgaliotas asmuo, atsižvelgdamas į praėjusio mokymosi laikotarpio (trimestro, semestro) nuteistųjų pasiekimų vertinimo vidurkį ir į šiuos kriterijus:

3.1. ne mažiau kaip 70 procentų skiriamų piniginių išmokų dydis atitinka vieną bazinę socialinę išmoką;

3.2. ne daugiau kaip 5 procentų skiriamų piniginių išmokų dydis siekia dvi bazines socialines išmokas;

3.3. Socialinės paramos suimtiesiems ir nuteistiesiems fonde sukauptą lėšų sumą;

3.4. nuteistojo praėjusio mokymosi laikotarpio (trimestro, semestro) pamokų (paskaitų, užsiėmimų) lankomumą;

3.5. nuteistojo daromą mokymosi pažangą ir mokymosi pasiekimus.

4. Piniginė išmoka didintina, kai nuteistieji mokosi pagal profesinio mokymo programą ir pirmąjį kartą siekia įgyti kvalifikaciją, taip pat kai jie mokosi bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose.

5. Už tinkamą nuteistiesiems, gerai besimokantiems bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose, skatinti skiriamų mėnesinių piniginių išmokų dydžio nustatymą atsako laisvės atėmimo vietų įstaigos vadovas.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) nutartis.

LVAT 2012-03-01 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-502-1605-12, pažymėjo:

„Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

12.1. dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų nagrinėjant prašymus;

12.2. dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą.

Dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų nagrinėjant prašymus

13. Pareiškėjas Seimo kontrolierei rašė, kad kreipėsi į Alytaus PN administraciją dėl sausio mėnesį negautos išmokos už mokymąsi profesinėje mokykloje, tačiau gautas atsakymas jo netenkina.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas Alytaus PN administracijai 2022-02-22 įteikė prašymą ir prašė paaiškinti, kodėl sausio mėnesį negavo išmokos už mokymąsi profesinėje mokykloje. Alytaus PN administracija 2022-03-02 raštu Pareiškėjui paaiškino, kad stipendijas už profesinį mokslą skiria Alytaus profesinio rengimo centras, ne Alytaus PN administracija. Pareiškėjui buvo paaiškinta, koks teisės aktas reglamentuoja gerai besimokančių nuteistųjų skatinimą mėnesinėmis pinigėmis išmokomis. Pareiškėjui paaiškinta atsakymo apskundimo tvarka.

Pareiškėjas 2022-05-31 įteikė dar vieną prašymą dėl negautų išmokų už mokymąsi. Alytaus PN administracija 2022-06-16 atsakyme Pareiškėjui paaiškino, kad vadovaujantis Aprašo nuostatomis, konkretus mėnesinės piniginės išmokos dydis nustatomas pagal Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintus Aprašo kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio nuteistojo pasiekimų įvertinimą. Pareiškėjo prašymo nagrinėjimo metu Kalėjimų departamento direktorius dar nebuvo patvirtinęs Kriterijų aprašo, todėl išmokų mokėjimas nuteistiesiems buvo laikinai sustabdytas.

15. Apraše numatyta, kad laisvės atėmimo vietų įstaigos direktorius Fondo lėšas gali naudoti bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems skatinti mėnesinėmis pinigėmis išmokomis, kurių dydis – nuo vienos iki dviejų bazinių socialinių išmokų. Konkretus mėnesinės piniginės išmokos dydis nustatomas pagal Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintus kriterijus ir atsižvelgiant į praėjusio mokymosi laikotarpio (trimestro, semestro) nuteistojo pasiekimų vertinimo vidurkį. Mėnesinė piniginė išmoka nuteistajam mokama kiekvieną mėnesį iki naujo jo mokymosi pasiekimų įvertinimo. Piniginė išmoka neskiriama, jei Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nustatytais atvejais nuteistasis gauna mokymosi stipendiją. Paskirtos piniginės išmokos mokėjimas nutraukiamas, jeigu nuteistasis paleidžiamas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos arba su juo nutraukiama mokymosi sutartis.

Atkreiptinas dėmesys, kad naujos redakcijos Aprašo nuostatos įsigaliojo nuo 2022-01-01, o Apraše įvardinti Aprašo kriterijai, kuriais vadovaujantis turi būti apskaičiuojami piniginių išmokų dydžiai, buvo patvirtinti tik 2022 m. liepos 11 d. Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymu Nr. V-244, todėl Alytaus PN administracijos teigimu, išmokų besimokantiems nuteistiesiems mokėjimas už 2022 m. sausio ir paskesnius mėnesius buvo sustabdytas.

16. Pastebėtina, kad nagrinėdami pareiškėjų skundus Alytaus PN, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis VAI ir viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų. Į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodant visus prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas.

Viešojo administravimo subjektas yra saistomas gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų, tarp jų, ir nuostatų, susijusių su prašymų nagrinėjimu iš esmės.

Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodant visus prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o, jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Taisyklėse numatyta, kad atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jų turinį, t. y. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.

17. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes konstatuotina, kad Alytaus PN administracija, atsakydama į Pareiškėjo 2022-02-22 prašymą, informaciją pateikė ne pagal prašymo turinį, t. y. Pareiškėjas klausė dėl išmokų negavimo, o Alytaus PN administracija jam pirmiausia paaiškino stipendijų mokėjimo tvarką. Alytaus PN administracija Pareiškėją informavo, koks teisės aktas reglamentuoja išmokų skyrimo tvarką, tačiau į užduotą klausimą, kodėl išmoka už sausio mėnesį nebuvo išmokėta, atsakymo nepateikė. Alytaus PN pareigūno ranka padarytas įrašas ant Pareiškėjo prašymo originalo, negali būti vertinamas kaip tinkamas atsakymas į keliamą klausimą ir tinkamas atsakymas į prašymą, nes neaišku, ar Pareiškėjas su tokiu įrašu buvo supažindintas. Be to, vadovaujantis Taisyklių nuostatomis, į raštu pateiktą prašymą atsakymas turi būti pateikiamas tokia

pačia forma.

Įvertinus šias aplinkybes, darytina išvada, kad nagrinėdama 2022-02-22 Pareiškėjo prašymą institucija nesivadovavo VAĮ ir Taisyklių nuostatomis, o pareigūnai, nagrinėdami Pareiškėjo prašymą, rašte nurodytas aplinkybes vertino formaliai, nesigilino į užduotus klausimus ir iškeltas problemas.

Alytaus PN administracija Pareiškėjui išsamiai paaiškino išmokų nemokėjimo priežastis tik atsakydama į vėlesnį jo prašymą, 2022-06-16 rašte.

18. Apibendrinant išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad Alytaus PN administracijos atsakymas į Pareiškėjo 2022-02-22 prašymą yra parengtas nesilaikant teisės aktuose įtvirtintų išsamumo, objektyvumo ir gero viešojo administravimo principų, todėl Skundas dėl Alytaus PN administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu 2022-02-22 prašymo nagrinėjimu, pripažįstamas pagrįstu.

Dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

19. Pareiškėjas Skunde rašė, kad jo netenkinanti Alytaus PN atsakymą dėl išmokų negavimo skundė Kalėjų departamentui, tačiau Kalėjų departamentas netenkino jo skundo.

20. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Kalėjų departamente 2022-03-10 buvo gautas Pareiškėjo skundas dėl Alytaus PN 2022-03-02 atsakymo į jo prašymą pagrįstumo ir teisėtumo. Kalėjų departamentas Pareiškėjui atsakė 2022-05-02. Pareiškėjas skunde nurodė, kad kreipėsi į Alytaus PN administraciją su prašymu paaiškinti, kodėl sausio mėnesį negavo išmokos už mokymąsi profesinėje mokykloje, tačiau atsakymą gavo jam nesuprantama, lietuvių kalba ir jam nebuvo atsakyta dėl išmokos negavimo.

Kalėjų departamentas, atsakydamas į Pareiškėjo skundą nurodė, jog gavus papildomą informaciją, buvo nustatyta, kad Pareiškėjo gimtoji kalba yra lietuvių kalba ir jis ją gerai supranta, todėl atsakymai jam gali būti teikiami lietuvių kalba. Kalėjų departamentas atsakyme konstatavo, jog Pareiškėjui Alytaus PN administracijos atsakyme į prašymą buvo išaiškinta išmokų mokėjimo tvarka, prašymo nagrinėjimo metu Kalėjų departamento direktoriaus įsakymu dar nebuvo patvirtinti nuteistųjų pasiekimų vertinimo kriterijai, todėl išmokų bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo įstaigose gerai besimokantiems nuteistiesiems mokėjimas buvo laikinai sustabdytas.

Kalėjų departamentas konstatavo, kad Alytaus pataisos namų direktoriaus 2022-03-02 raštu Nr. 363-599 pateiktas atsakymas į Pareiškėjo 2022-02-22 prašymą Nr. 69/408 yra išsamus, pagrįstas teisės aktais bei faktinėmis aplinkybėmis, todėl atitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

21. Pažymėtina, kad, kaip jau nustatyta tyrimo metu ir nurodyta šios pažymos 17 ir 18 punktuose, Alytaus PN administracijos 2022-03-02 atsakymas parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto išsamumo principo, neatsakyta į Pareiškėjo keliamą klausimą, o ranka padarytas įrašas ant Pareiškėjo prašymo originalo, negali būti laikomas tinkamu atsakymu į prašymą, tačiau Kalėjų departamentas konstatavo, kad Pareiškėjo prašymas buvo išnagrinėtas vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, yra išsamus ir pagrįstas.

Pažymėtina, kad vadovaujantis BVK 183 straipsnio nuostatomis, Kalėjų departamento direktorius skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. VAĮ 10 straipsnyje numatyta, kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.

Įvertinus Kalėjų departamento 2022-05-02 atsakymo turinį nustatyta, kad dėl skunde

nurodytų aplinkybių buvo atliekamas tyrimas, buvo kreiptasi į atsakingas institucijas, tačiau Seimo kontrolieriui nebuvo pateikta informacija apie tai, jog Pareiškėjas buvo informuotas apie skundo tyrimo termino pratęsimą, o atsakymas į skundą pateiktas praleidus teisės aktuose nustatytą terminą.

22. Apibendrinant nustatytas aplinkybes, konstatuotina, kad Kalėjų departamento 2022-05-02 atsakymas parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto išsamumo ir objektyvumo principų, parengtas praleidus teisės aktuose nustatytą terminą, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Kalėjų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmų nagrinėjant jo 2022-03-10 skundą pripažįstama pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

23. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl Alytaus pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su 2022-02-22 prašymo nagrinėjimu, pripažinti pagrįsta.

24. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

25. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Alytaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad visi nuteistųjų skundai ir prašymai būtų nagrinėjami išsamiai, atsakoma į visus klausimus pagal jų turinį, atsakymai teikiami laikantis teisės aktuose nustatytos tvarkos ir terminų.

26. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Alytaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja raštu informuoti Pareiškėją ir Seimo kontrolierę, kaip bus mokamos išmokos besimokantiems nuteistiesiems už laikotarpį nuo 2022-01-01 iki Kalėjų departamento direktoriaus įsakymu patvirtinto Kriterijų aprašo įsigaliojimo dienos, kai išmokų mokėjimas buvo sustabdytas.

27. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Kalėjų departamento direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad atsakymai į nuteistųjų ir suimtųjų skundus būtų rengiami laikantis išsamumo ir objektyvumo principų ir pateikiami per teisės aktuose numatytą terminą.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Milda Vainiūtė